

... "עַד הַיּוֹם הַזֶּה"

עיון בפרשת השבוע על פי ה"משך חכמה"

נאמר שלא ע"י שליחות נביא לישראל יכולה להשתנות (ע' רמב"ם ה' יסודי התורה י-ד), אבל כיון שהמה טעו בזה שמשנה הוא העיקר, ואם יבוא דור נולד וישתחו את אשר משה היה ילוד אשה והוליד בניו, ידמו באמת כי הוא בעצמו אלקי ויטעו בו כי הוא המסבב מערכות ומשרדם, לכן הוחלט שנבואה כי משה מת, כדי להוציא מלבכם הטעויות. לכן אמר בפי דברים ויקצוף כו' גם כי התאנף ד' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שם. שאין יכול לבוא כמוש"ב. ולכן לא היה יהושע יכול לדבר זה, מפני שאומרים שלכבוד עצמו הוא דורש, שהוא יכניסם לארץ ויבטחו עליו. ודו"ק.

7. מש"ח שמות ל"ב, י"ט

ויהי כאשר קרב אל המתנה וירא את העגל ומחולות ויחר אף משה וישלך מידינו את הלוחות וישבר אותם תחת החר - ועי' צווח משה ככרוכיא האם תדמו כי אני ענין ואיזו קדושה בלתי מצות ה' עד כי בהעדר כבודי עשיתם לכם עגל, הלילה גם אני איש כמוכם, והתורה אינה תלויה בי, ואף אם לא באתי היתה התורה במציאותה בלי שנוי חלילה, והראיה כי ל"ח שנה שהיו נזופים במדבר לא היה הרבור מתיחס למשה, (מכילתא בא ה) ואל תדמו כי המקדש והמשכן המה ענינים קדושים בעצמם, חלילה, הוסי' שורה בתוך בניו, ואם המה כאדם עברו ברית (ע' הושע ג, ז) הוסר מהם כל הקדושה והמה ככלי חול באו פריצים ויחללוהו (ע' יחזקאל ז, ב), ושיטוס נכנס לקדש הקדשים וזונה עמו (גסין נו), ולא ניזוק כי הוסר קדושתו. ויותר מזה הלוחות מכתב אלקים המה אינם קדושים בעצם רק בשבילכם, וכאשר זנתה כלה בתוך חופתה (ע' שבת פח:) המה נחשבים לנבלי חרש ואין בהם קדושה מצד עצמם, רק בשבילכם שאתם שומרים אותם. ...

וזהו ויהי כאשר קרב אל המתנה וירא את העגל ומחולות [וראה כי גדל טעותן עד אשר לא חשבוהו לספק כלל, כי לא רצו לעמוד אולי ירד משה ולהביט מרחוק על ביאתו, רק היו משוקעין בטעותם בתועבות העגל אשר חשבוהו לאלקין] הבין טעותן ויחר אף משה וישלך מידינו את הלוחות, ר"ל כי אין שום קדושה וענין אלקי כלל בלעדי מציאות הבורא ית"ש, ואם הביא הלוחות היו כמחלפים עגל בלוח ולא סרו מטעותן, אולם כאשר שבר הלוחות ראו איך המה לא הגיעו אל מטרת האמונה בה' ותורתו הטהורה.

8. אורות עמי קמ"ו, אורות ישראל ג, ג'

הדבקות בצדיקים, כדי שיתערב כח המציאות שבנשמתם עם הנשמה הבלתי נשלמת, היא דבר נכבד מאד במהלך התפתחות הנפשיות. אבל צריך שמירה גדולה, שאם יטעה בצדיק אחד, וידבק בו דבקות פנימית הויתית, וידבק ג"כ בחסרונותיו, הם יפעלו לפעמים על הדבק במדה גרועה הרבה ממה שהם פועלים על האיש המקורי. אשריהם ישראל שהם דבקים בנשמת האומה, שהיא טוב מוחלם, לשאוב על ידה אור ד' הטוב.

לחם לא אכל ומים לא שתה, נתן להם לחם מן השמים הרג מלכי האמורי, בקע ים סוף, אשר לזאת כל ימי חיי בני גילו אשר זכרוהו מנוער ודמו במחשבתם כי המה היו בסוגו ובמעלתו, והוסיפו להתקנא בו ואמרו (ר"פ קרח) הן כל העם כולם קדושים, ומדוע תתנשא כו', והביטו אחרי משה להטיל דופי במעלליו (ע' קדושין לג טע"ב), לא חששה התורה כלל, אמנם אחרי מות כל הדור ההוא המלינים והמתרעמים תמו ונכרתו, אז נשאר דור חדש אשר מנוער יזכור רק מפעלות משה הכלתי טבעיים, אשר על מערכות הטבע נקרעו בשבילו, ובפרט בעת היותם נערים לא נחקק בלבם ליחס זה אל השם אשר משה קורא בשמו ומדבר אליו תמיד, חששה חכמה העליונה פן בבואו לארץ ישראל ייחסו אליו כי הוא האלוד, והוא ענין בלתי טבעי מין אנושי אשר צועד על כל מערכות הטבע, ויתבטל בלבכם הרגש האמונה האמיתית ולו יעברו וישתחו, וכבר נתעוררו רבותינו במדרש (במדבר רבה יט-יב) וידבר העם באלדים ובמשה השוו עבד לקונו, ולכן הסבה שמתו ישראל במדבר ויקום דור חדש, זאת היא הסבה למיתת משה, לכן כאשר צוה על עי' אמר וד' התאנף בי ע"ד וישבע לבלתי עברי כו', כי רק על דברכם שלא תתסאו ולא תקדישו אותי נשבע לבלתי עברי כו', התבונן איך חשש המקום שלא יעברו עי". כן נראה תוכן כוונת הכתוב להמעיין ודו"ק.

5. במדבר י"ג, ל'

ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אתה פי וכול זיכל לה:

6. מש"ח במדבר י"ג, ל'

ויהס כלב את העם אל משה עלה נעלה כו' - הענין, דהמה היו מתפתחים, מפני ששמעו מאלדד ומידד מתנבאים משה מת יהושע מכניס (לעיל יא, כח ברש"י, סנהדרין יז), וראו כי משה לא מיחה בהם ולא גער עליהם, וא"כ להכנס בארץ מביצר ולהלחם עם עמלק, אשר כבר נכשלו בו, ועם ענקים, בלא משה הלא יפלו כולם לפי חרב, ולכן השתיק כלב את העם, במה שיחסו את כל המופתים אל משה, כי אדרבא גדולת משה תלוי בכס, שכל זמן שהיו במדבר לא נתיחד הדבור למשה (מכילתא בא ח), ולכן אמר עלה נעלה בעצמנו בלא משה, כי אין משה סבה אצל השם להנהיגה הנסית, רק האומה הישראלית בעצמה היא ראויה להושיגה האלקית הפרטית, וזה כי יכול נובל לה. והוא שאמר ויהס כלב את העם במה שמיחסים הכל אל משה, זה לא תדברו ולא יעלה על לבכם כי רק במשה תלוי הנצחון והנסים, לא כן, רק עלה נעלה כו'. וזה שאמר יהושע ג' ויאמר כו' בזאת תדעון כי א' חי בקרבכם, פירוש, שלא תדמו כי משה היה בקרבכם והוא עשה את כל הגדולות, רק כי האלקים, אשר הוא חי תמיד, ולא משה שכבר מת, וד' חי לעולמי עד ויכול להוריש מפניכם כו'. ולכן עד יהושע לא היה מי שקראו א"ח. ודו"ק. והנה הדבור אשר

1. דברים כ"ט, א-י

(א) ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אלהם אתם ראיתם את כל אשר עשה יי' וידו לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו: (ב) המסות הגדולות אשר ראו עיניך האתה והמופתים הגדולים ההם: (ג) ולא נתן יי' וידו לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה: (ד) ואיך אתם ארבעים שנה במדבר לא כלו שלמותיכם מעליכם וזעקת לא בלתה מעל רגלך: (ה) לזון לא אפקתם ויין ושכר לא שיתיתם למען תדעו כי אני יי' אלהיכם: (ו) ותבאו אל המקום הזה ויצא סיוון מלך וישבון ועלו מלך הקשין לקראתנו למלחמה ונכסם:

2. מש"ח דברים כ"ט, ג'

ולא נתן ד' לכם לב לדעת כו' עד היום הזה - הענין כי בארתי בכ"מ (ע' לעיל פ' תשא לב, יט) אשר טעיות בני ישראל בכמה מקומות היה כי חשבו למשה לפועל מעצמו, ולכח האלדי השופע בו הבריוהו מן היוצר, והוא לא היה רק לפה לאלדים לדבר אתו אודות הנוגע לכלל בניו, ואיפוא ראו כי משה מעצמו אינו מנהיג ואינו שופע מאומה, ביום שמת משה, אז הבינו כי מחומר קודץ כמוהם וגם הוא בן תמותה, ורק רצון הבורא הקיים בשלמותו בלא שינוי הוא האומר וגוזר והמשרד, והנה ידוע כי דו"ל אמרו (ע' דברים רבה ז-יא) שמשנה אמר זה ביום מותו, ולכן אמר ולא נתן ד' לכם לב לדעת כו' עד היום הזה, יום שמת ונפשו הולך בצרור החיים אז תדעו ותבינו כי ד' הוא המנהיג ומשגיח בפרטיות בזמן ובאיש בכל מפעל ומצעד.

3. דברים ד' ט"ז-כ"ב

(טז) ונשמרתם מאד לנפשתיכם פי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר יי' ואלים בזורב מתוך האש: (טז) פן תשזותון ועשיתם לכם פסל תמונות כל סמל תבנית זכר או נקבה: (יז) תבנית כל בהמה אשר בארץ תבנית כל צפור כנף אשר תעוף בשמים: (יח) תבנית כל רמש בארמה תבנית כל הנה אשר במים מתנות לארץ: (יט) ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמים ואת הירון ואת הכוכבים כל גבא השמים ונדות והשתחוית להם ועבדתם אשר זולק יי' אלהיך אתם לכל העמים תנות כל השמים: (כ) ואתם לקחו יי' ויצא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם ונולה פיום הזה: (כא) ויי' וידך התאנף פי על הברכים וישבע לבלתי עברי את הירדן ולבלתי בא אל הארץ הטובה אשר יי' וידך אלהיך נתן לה ונולה: (כב) פי אנכי מת בארץ הזאת איני עבר את הירדן ואתם עברים וירשתם את הארץ הטובה הזאת:

4. מש"ח דברים ד' ט"ז

ונשמרתם מאד לנפשתיכם כו', פן תשחיתו כו', וד' התאנף פי על דבריכם כו' - התכת הכתובים נראה, כי אחד מן הסבות אשר בגללן היה ברצון הגוזר שימות משה במדבר היה בשביל כי זה משה האיש הוציא מים מצור חלמיש, פירש כל ימי היותו במדבר מאשה (שבת פז),